

Hoe beperk je schade aan documenten en papier?

Bij wateroverlast of zelfs een overstroming kunnen dierbare persoonlijke foto's, brieven en voorwerpen nat worden en vervuild raken. Veelal valt bij snel handelen een deel van deze voorwerpen nog te redden. Het [Cultural Rescue Initiative](#) van het Smithsonian Institution ontwikkelde verschillende checklists en handleidingen om bij natuurrampen waardevolle objecten te kunnen redden of tijd te winnen om vervolgstappen te kunnen bepalen.

De Nederlandse Unesco Commissie heeft deze informatie voor de gelegenheid vertaald naar het Nederlands. Deze informatie is enkel een leidraad, uiteraard raden we altijd aan om verder professioneel advies in te winnen. Allereerst staat persoonlijke veiligheid voorop. Het kan zijn dat de objecten in vervuild water hebben gelegen of dat schimmel is ontstaan, daarom is het belangrijk om handschoenen te dragen en ook na het schoonmaken handen grondig te wassen met zeep of gebruik maakt van desinfecterende gel.

Materialen lijst

Om jezelf te beschermen tegen vervuild water en schimmels, draag:

- Wegwerp handschoenen (bij voorkeur vinyl of nitril)
- Een veiligheidsbril
- Beschermende kleding, bijvoorbeeld een (keuken)schort, een shirt met lange mouwen, gesloten schoenen of laarzen
- Een mondk masker (zeker wanneer er sprake is van schimmel)

Om documenten of papieren te kunnen afspoelen:

- Minimaal 3 wegwerp aluminium schalen (A4 formaat maar liever groter bijvoorbeeld A3)
- Schoon kraanwater en als dat niet voorhanden is bronwater
- Een zachte verfkwest
- Non-woven schoonmaakdoek (te koop op rol in de supermarkt) of een hor/horgaas op maat gemaakt op de lengte van de schaal met voldoende ruimte in de breedte om de hor met beide handen op te pakken
- Keukenpapier zonder opdruk of andersoortig onbedrukt papier dat vocht opneemt

Om documenten of papieren te kunnen bevriezen:

- Papier met een laagje was of paraffine
- Tape wat tegen een vriezer kan (blauw afplaktape werkt hiervoor goed)

Het stappenplan

Als het gaat om slechts een paar documenten en papieren

1. Leg het non-woven schoonmaakdoek of de hor/horgaas (enkel van plastic, niet metaal ivm roestvorming) plat in de bak of maak het aan de zijkant vast met knijpers.
 - Leg het document daar vervolgens op. Zo wordt het document ondersteund als het in het water ligt en kunnen kwetsbare documenten voorzichtig uit het water gehaald worden.
 - Waar mogelijk gebruik drie aluminium of plastic schalen/bakken en verplaats het document van schaal naar schaal. Op deze manier spoel je het document als laatste af met het schoonste water.
 - Houdt rekening met het regelmatig verversen van het water bijvoorbeeld door het eerste bad na 15 minuten te verversen etcetera.

2. Spoel het document af door de hor voorzichtig heen en weer te bewegen in het water, alsof je het wiegt
 - Het water mag lauw zijn (beslist niet heet)
 - Probeer natte, aaneen geplakte papieren niet open te vouwen of van elkaar te scheiden, het materiaal is te kwetsbaar.
 - Maak inmiddels droog of nog vochtig papier niet opnieuw nat
3. Terwijl het document is ondergedompeld is, kan met de verfkwast voorzichtig het vuil dat aan het document geplakt zit, worden weggeveegd.
4. Droog de documenten als afzonderlijke papieren (als ze al gescheiden zijn) of ik kleine stapeltjes van maximaal een halve centimeter.

Gaat het om (te) veel documenten om deze natuurlijk te kunnen drogen?

1. Scheid de stapel documenten zorgvuldig in kleinere stapeltjes van maximaal een halve centimeter.
2. Leg tussen elke stapeltje een vel wax papier of strijkpapier (*freezer paper* of bij gebrek aan eventueel bakpapier) en maak er als geheel een wat grotere stapel van.
3. Pak de grotere stapel in met *freezer paper* zoals je een cadeau inpakt. Probeer de hoeken niet te zeer om te buigen of te vouwen
 - Maak het pakket dicht met tape wat tegen de vriezer kan (blauw afplaktape)
4. Plaats het pakket in de vriezer
 - Zet de vriezer op de laagst mogelijke temperatuur
 - Houd rekening dat het proces om zo te (vries)drogen weken tot maanden kan duren afhankelijk van de temperatuur en de hoeveelheid vocht in het materiaal
5. Controleer de documenten na enkele weken. Probeer ze voorzichtig van elkaar te scheiden, houdt ze hierbij zo vlak mogelijk
 - Als de documenten gemakkelijk loslaten bij het scheiden leg ze dan plat op een tafel of schoon oppervlakte waar eerst keukenpapier zonder opdruk (of andersoortig onbedrukt papier dat vocht opneemt) is neergelegd
 - Als de documenten niet loslaten zijn ze nog niet gereed om te ontdooien. Pak ze opnieuw in, plaats ze weer in de vriezer en blijf ze in de weken daarop controleren tot het moment dat ze wel gemakkelijk loslaten. Laten ze los, plaats ze op het keukenpapier.
 - Als de documenten na meerdere weken niet los van elkaar komen, raadpleeg een professionele conservator/deskundige over vervolgstappen, bijvoorbeeld door contact op te nemen met de Museumvereniging, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed of Blue Shield Nederland

Bron: *Cultural Rescue Initiative* van het Smithsonian Institution – originele tekst te raadplegen via <https://culturalrescue.si.edu/hentf/resources/resources-public-and-historic-property-owners/>. Daar tref je ook de handleidingen voor natte en vervuilde boeken en foto's. Met dank aan het Regionaal Historisch centrum Limburg voor aanvullingen.

Voor meer informatie in het Nederlands bezoek de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Daar tref je handleidingen en calamiteitenwijzers, zoals het

Waterschadewiel: <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/veilig-erfgoed/documenten/publicaties/2015/01/01/waterschadewiel>

Voor algemene vragen, neem contact op met info@unesco.nl